

יותר אמה מבמה כמ"ש הר"ם, דמשמע מכל עץ הגן ולא בשר, וכבר כ' רש"י וז' שלגבי בשר לכו"ע לחתיכת בשר עומדת יעשה, וא"כ כיון דאין למעט במה ה"נ אמה, דאין נחלק משמעות מיעוט הכתוב לחצאין, לכן מסתבר ליה לרבי לומר יותר דבא למעט ולא מן הגול, עכ"ל.

ועו"ש ז"ל הביא קושית השואל, עמ"ש דאכל תאכל ולא אמה הוא רק אי ל"ע, דלכאורה יש סתירה מהא דאמרינן ז"ל עומדת גם לאכילה, וכ' ע"ז ח"ל תמהני עליו דשם הכונה עומדת לאכילה ע"י שחיטה, אבל כאן ר"ל דבחייה אינה עומדת לאכילה בתורת אמה, וכמ"ש בפירש"י להדיא כן רק לגדל ולדות, ובה נחזקו דברי דאי ל"ע אז ל"ש לומר כן.

ומ"ש להסביר דברי רש"י דלאדה"ר נאסר כל בשר לשחוט ולהרוג וכיו"ב, משה חשיב אינו עומד לאכילה, ובה דחה דברי, הנה אראהו כי לא כיון יפה, דא"כ למד ל"ע, איך יתכן זה, הא אמה אסור ואין עומדת לחתיכת אברים, אכן באמת כבר העיר מזה הפלתי ז"ל, וכ' דהכונה כך הוא דלולא דאסרה תורה אמה היה עומד לנתח כרצונו, ולכן על כל חתיכה חל איסור אמה לבל ינתחנה עכ"ל, וא"כ דברי ברורים דאין נמנע ממשמעות אכל תאכל ולא אמה לומר דלא מקרי מוכן לאכילה דא עכ"ל דגם לולא האיסור שאסרה תורה מקרי אינו עומד לאכילה, דהא על זה גופא אנו דנין השתא לאסור ממשמעות הכ' דאכל תאכל, וזה לא יתכן למ"ד ל"ע, וזה ברור ונכון, וממילא מ"ש מעלתו אח"כ ליישב בזה סתירת המדרש עם הש"ס בדברי ר"י הג"ל, וכ' דרוצה שם רק לתרץ קושית הש"ס ל"ל לר"י אך בשר, אם אמנם כי הוא חידוד נאה ומעילא פילא [בקופא דמחטא] ז"ל מ"מ בה[ת]רועע היסוד נפל הבנין, כי אני חוזר ואומר דהסברא הישרה נותנת כמ"ש, דקודם דילפינן מאכל תאכל למעט אמה, צריך להניח בהנחה קיימת דאינו עומד לאכילה, והשתא איך נימא משה אסור דאינה עומדת לאכילה, ואין נעשה מעתה על הדרוש הלא אותה אנו מבקשים עכשיו לידע דאסור, ואי הוה מותר שוב שפיר עומדת לאכילה, ואי אמרינן ל"ע הרי עומדת לנתח ממנה אבר אבר, וכמ"ש מדברי הפלתי הג"ל.

ואכן אם רוצה לתרץ דברי המדרש הג"ל עדין י"ל בדרך קצרה, דהא הר"ם כ' (הובא לעיל אות א' אריק י"ח) דבש"ס ה"מ לתרץ באמת קושיא הג"ל על ר"י, דמשה צריך אך בשר אע"ג דכ' אכל תאכל, מ"מ סדיא כיון דהותר בשר לבי"ג גם אמה הותר, אלא דקמ"ל חידוש יותר גדול עכ"ל, הרי דלא ס"ל כסברת המהרש"א במה שחולק על הרא"ם (ע"ל אות א' אריק י"ט כל הענין) וכ"כ ביפ"ת, אלא ס"ל דגם איילפוטא דויצו מ"מ הו"א דשרי אמה לבי"ג כיון דאשתורי אשתרי, הרי חזינן דהר"ג לסעמיה דלאדם כל מין בשר נאסר, מ"מ הו"א מחיפוך להיפוך, דלבי"ג אשתורי הכל גם אמה, אע"ג דהר"ג גופיה כ' דתמיד מסתבר יותר לאסור אמה יעו"ש, וכ"ש דלשיטת התוס' דגם לאדם הותר מתה מאליה, ודאי דהו"א לומר דלבי"ג כמו דשרי להרוג בע"ח ה"נ דמותר לו אמה וצריך קרא, וא"כ יש לפרש כן דברי הב"ר: אדם דלא הותר לו הבשר לא הוצרך לכתוב בו אזהרת בשר בנפשו, ודי באזהרת אכל תאכל, משא"כ בי"ג הוצרכו לכתוב בו אזהרה הג"ל לאמה, וזה נכון היטב, אלא דכל זה רחוק מהאמת, ומעלתו ג"כ עשה קרובים רחוקים ורחוקים קרובים, עכ"ל.

וכבר העליתי לעיל אות א' אריק ט"ו, דאין סתירה בין ר"י שבתלמוד בבלי ביר אבין בשם ר"י שבב"ר, חזא דישנה גרסא רב במקום ר' יוחנן, ועוד דגם ז"א דהא רב יהודה אליבא דרב לאו ס"ל הכי בתלמודא דידן, וא"כ אין אפילו לומר דאמוראי אליבא דרב הם, אלא די"ל דהאי מימרא דב"ר ושהוא מימרא גם בירושלמי כג"ל (אות א' אריק ט"ו) משבשתא היא.

ומ"ש דמאכל תאכל משמע איסור הבשר וכ' גם למסקנא, כבר העליתי לעיל אות א' אריק י"ח דלא נלפע"ד ולא עלתה כן על דעת הר"ם מעולם, ללמוד איסור בשר לאדה"ר מאכל תאכל יעו"ש, ומה שנוגע לגידונו כאן באריק הזה, לפרש שיטת רש"י במשמעות אכל

בגמרא שלפנינו הגרסא היא (כדלעיל אות א' אריק א') מכל עץ הגן — ולא גול, אכל תאכל ולא אמה; ובר"ה שם הגרסא היא מכל עץ הגן אכל תאכל ולא גול תאכל ולא אמה, וצריך לתקנה כמו שהוא בר"ג טאון מכל עץ הגן אכל ולא גול, תאכל ולא אמה, וכן הוא בכתיב של הש"ס כתיב פירנצה, כי אחרת אין דבריו מובנים, ובקנה"ס הגרסא היא אכל תאכל ולא אמה ולא גול, ולפי הגרסאות שהיו לפנינו כן יסדו פירושיהם כדלהלן:

(א) פירש"י אכל תאכל העומד לאכילה, ולא תאכל אמה, דבהמה בחייה אינה עומדת לאכילה אלא לגדל ולדות, עכ"ל, ופשוטו דריש כפל הלשון אכל תאכל וכמ"ש בבתי כנסיות כמובא לעיל אות א' אריק כ', והקשה הר"ר שלמה כהן ז"ל דהא רש"י גופיה כ' בחולין ז"ל ההיפך עומדת בחייה לאכילה, עמ"ש בגמרא מותר לשחוט בסכין של ע"ז דמקלקל הוא, ופירש"י ואין זה הנאה, שבחייה עומדת לג' דברים לגדל ולדות ולחרישה ולאכילה, עכ"ל רש"י, והגיה שאולי צ"ל ברש"י חולין ולחליבה במקום ולאכילה, ושכן הוא בתורת הבית הארון להרשב"א ז"ל, אבל ז"א, דהא שיטת רש"י בכולא תלמודא דבהמה בחייה לאברים עומדת דהיינו לאכילה, וכמ"ש ברס"י ל"ז וא"כ לא תקן נכונה, ומ"ש שכ"ד הרשב"א, הרי הרשב"א חלוק על רש"י בזה וס"ל כרבותינו בעלי התוס' דבהמה בחייה לאו לאברים עומדת וכמ"ש בס' הנו, עוד הקשה בתורה שלמה ז"ל שצ"ע לפי מה דמבואר בחולין ז"ל למ"ד דבהמה בחייה לאכילה ועומדת לגדל ואב"י ס"ל דעומדת לאכילה ושם ז"ל פליגי אליבא דרבי יוחנן [גופיה] אי ס"ל בהמה בחייה לאברים עומדת, ופרש"י ז"ל לאברים עומדת הלכך כל אבר ואבר שבה קרוי אבר בפני עצמו, ויש כאן משום אמה, א"כ למ"ד אלו איך למדין מכאן איסור אמה, עכ"ל, ועדיפא מינה הו"ל למפרך, דהא ר' יוחנן גופיה (לפום שיטתו שם בתורש דלא עלה בדעתו שצ"ל אריי דתניא וכדלעיל) ס"ל כאן דבהמה בחייה לאו לאכילה עומדת, ושם ישנו מ"ד דס"ל אליביה דר"י דלאברים עומדת, אבל באמת אין אלו קושיות כלל, דלכו"ע בהמה במיתתה לאכילה עומדת, רק דמחלוקת היא אם גם משום זה בחייה לאכילה (= לאברים) עומדת, אבל אז בזמן שנצטוו אדה"ר בהיותו בגן עדן, לא היתה מיתה בעולם, ולכן כר"ע ס"ל דבחייה לאו לאכילה עומדת, וכסברא הזאת כ' בצמח דוד וכמו שהבאתי לשונו לעיל אות א' אריק כ"ז ע"ש.

ובשו"ת יד יצחק ז"ל כ' לתרץ הסתירה שבין ר' יוחנן שבתלמוד בבלי לר"י ביר אבין בשם ר"י שבב"ר (וכמ"ש אות א' אריק ט"ו) בדרך פרפרת, ח"ל דלפי"ד רש"י י"ל דתליא בפלוגתא אי בבלי"ע או לא, דאי ל"ע אי"כ שפיר קרינן ביה אכל תאכל גם בחיה, כיון דעומדת לחתיכת אברים, ומה לי ירק ושאר צמחים העומדים לאכילה ומחוסרים גם תלישה וחתיכה לחתיכות דקות כנודע, או בהמה העומדת לכך לחתיכת אברים, אי"כ ליכא למעט אמה מאכל תאכל, אכן אי ל"ע אז שפיר יש למעט אמה, כיון דאינה עומדת לכך רק לגדל ולדות כפירש"י, ולפי"ז י"ל כיון דמצינו ז"ל תרי לישנא בזה, דלחוד לישנא ס"ל לר"י ל"ע ולחוד לישנא ל"ע יעו"ש, אי"כ י"ל דכאן בסנהדרין אול הש"ס ללישנא דס"ל לר"י ל"ע משה שפיר ממעטינן מאכל תאכל ולא אמה וכמ"ש, אבל ר"י ביר שבב"ר אול ללישנא דס"ל לר"י ל"ע, אי"כ ליכא למעט אמה מלישנא דאכל תאכל, ולכן דרשינן ליה למעט כל בשר תאוה כי אין במשמעות הכתוב למעט אמה יותר מבשאר בשר, אלא משמע למעט כל בשר באמת, וכמ"ש בשם הר"ם (הובא לעיל אות א' אריק י"ח), וגם אי נימא דתליא בפלוגתא דתנאי וכמ"ש (הובא באות א' אריק ט"ו) דר"י אמר כן רק לפרש הברייתא ור"י לעצמו לא ס"ל הכי, ג"כ י"ל עדין, דהא לענין זה ג"כ מצינו פלוגתא דתנאי אי ל"ע אי ל"ע וא"ש הכל.

אלא דיש קצת סתירה לזה דבמדרש ואתחנן ז"ל אמרינן הכי בשם רבי דס"ל דניתן לאדם רק ו' מצות ודרש מאכל תאכל למעט גול, יעו"ש, והרי רבי ס"ל ז"ל ל"ע ואמאי לא ממעט מאכל תאכל, אך גם זה לא תברא, דהא אם נימא דקרא ממעט אמה ה"נ יש למעט במה, דג"כ אסור לבי"ג וכמ"ש הרמב"ם, ואין במשמעות הכתוב למעט